

Ο Αυτεπαγγέλτως Διοριζόμενος Συνήγορος και το Δικαίωμα Αναβολής ή Διακοπής της Δίκης

Βίκτωρ Τσιλώνης

*(Δικηγόρος, Υπ. δρ Νομικής ΑΠΘ, αρχισυντάκτης του περιοδικού
Intellectum)*

Το κείμενο που ακολουθεί δημοσιεύεται στα Ποινικά Χρονικά στον τόμο ΝΗ/2008, σελ. 758-763

Η παρούσα μελέτη* επιχειρεί να εξετάσει τον θεσμό του αυτεπαγγέλτως διοριζόμενου συνηγόρου, όχι μόνο μέσα από την ανάλυση του νομικού πλαισίου αλλά και από πρακτική σκοπιά, μέσα δηλαδή από τις περιπτώσεις που συνήθως αυτός λαμβάνει χώρα σήμερα. Η λειτουργία του θεσμού, ο οποίος κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικός για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης και την προάσπιση των δικαιωμάτων πολιτών-κατηγορουμένων χωρίς άλλη δυνατότητα νομικής συνδρομής, αποτελεί εκτός των άλλων κάτοπτρο του κύρους του δικηγορικού λειτουργήματος. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ζήτημα αν ο αυτεπαγγέλτως διοριζόμενος συνήγορος έχει δικαίωμα να ζητήσει αναβολή ή διακοπή της δίκης ακόμη και παρά τη θέληση του κατηγορουμένου, ο οποίος στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων βρίσκεται ήδη έγκλειστος σε σωφρονιστικό κατάστημα και επιθυμεί διακαώς να (κατα)δικαστεί. Η σύγκρουση μεταξύ των επιθυμιών του κατηγορουμένου και της προβληματικής εφαρμογής του αυτεπάγγελτου διορισμού από τη μία πλευρά και των καθηκόντων του συνηγόρου και των λόγων ύπαρξης του θεσμού από την άλλη είναι εξόχως ενδιαφέρουσα αλλά και κρίσιμη.

1. Οι από τον νόμο καθοριζόμενες περιπτώσεις αυτεπάγγελτου διορισμού συνηγόρου

Οι περιπτώσεις αυτεπάγγελτου διορισμού συνηγόρου στη χώρα μας είναι ρητά περιορισμένες από το νόμο. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, αυτεπάγγελτος διορισμός συνηγόρου συμβαίνει μόνο όταν: α) ο κατηγορούμενος εμφανιστεί και αποχωρήσει λόγω σοβαρής διαταραχής της υγείας ή άλλων λόγων και η δίκη αφορά κακούργημα (άρθρο 344 και 348 ΚΠΔ)[1], β) τεθεί ζήτημα υποβολής του κατηγορουμένου σε ψυχιατρική πραγματογνωμοσύνη (άρθρο 200 ΚΠΔ), γ) ο κατηγορούμενος ζητήσει ρητά από τον ανακριτή τον διορισμό συνηγόρου (άρθρο 100 § 3 ΚΠΔ), δ) ο συλληφθείς-κατηγορούμενος για αυτόφωρα πλημμελήματα υποβάλει αίτηση στο αρμόδιο δικαστήριο (άρθρο 423 ΚΠΔ), ε) ο κατηγορούμενος ζητήσει διορισμό συνηγόρου στη συζήτηση για την αιτηθείσα έκδοσή του (άρθρο 448 § 1 εδ. β' ΚΠΔ), και τέλος στ) ο κατηγορούμενος δικάζεται για μία ή περισσότερες κακουργηματικές πράξεις και δεν έχει συνήγορο (άρθρα 340 § 1, 376 και 402 ΚΠΔ)[2], [3].

Ωστόσο, οι παραπάνω περιπτώσεις θα πρέπει σήμερα να ιδωθούν μέσα από το πρίσμα του άρθρου 7 του ν. 3226/2004 με τίτλο «Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος και άλλες διατάξεις», που ορίζει ότι υποχρεωτικός διορισμός συνηγόρου λαμβάνει χώρα όταν: α) ο κατηγορούμενος βαρύνεται για κακουργηματικές πράξεις, τόσο κατά το στάδιο της ανάκρισης όσο και κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, β) ο κατηγορούμενος φέρεται να διέπραξε πλημμελήματα που ανήκουν στην αρμοδιότητα του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου για τα οποία ο νόμος προβλέπει ποινή φυλάκισης τουλάχιστον έξι (6) μηνών, κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο[4], γ) για εφέσεις κατά αποφάσεων του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων, Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου, Τριμελούς Πλημμελειοδικείου και για παράσταση κατά την εκδίκαση αυτών ενώπιον του δευτεροβάθμιου Δικαστηρίου εφόσον πρωτοδίκως έχει επιβληθεί στερητική της ελευθερίας ποινή τουλάχιστον έξι μηνών, δ) για αναιρέσεις κατά αποφάσεων των ως άνω Δικαστηρίων και αποφάσεων του Μικτού Ορκωτού Εφετείου, του Πενταμελούς Εφετείου και του Τριμελούς Εφετείου Πλημμελημάτων, εφόσον έχει επιβληθεί στερητική της ελευθερίας ποινή τουλάχιστον ενός έτους, ε) για αιτήσεις

επανάληψης της διαδικασίας, εφόσον έχει επιβληθεί στερητική της ελευθερίας ποινή τουλάχιστον έξι μηνών, στ) για σύνταξη και υποβολή έγκλησης καθώς και παράσταση πολιτικής αγωγής σε κάθε βαθμό σε θύματα βασανιστηρίων και άλλων προσβολών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (άρθρα 137Α και 137Β ΠΚ), διακρίσεων και παραβιάσεων της ίσης μεταχείρισης, εγκλημάτων κατά της ζωής, κατά της προσωπικής ελευθερίας και της γενετήσιας ελευθερίας, οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, κατά της ιδιοκτησίας και των περιουσιακών δικαιωμάτων, σωματικών βλαβών και εγκλημάτων σχετικών με το γάμο και την οικογένεια.

2. Ο θεσμός του αυτεπαγγέλτως διοριζόμενου συνηγόρου στα κακούργηματα

Η παρούσα μελέτη θα περιοριστεί στην ανάλυση των θεμάτων που ανακύπτουν στην περίπτωση που ο κατηγορούμενος βαρύνεται με κακούργηματικές κατηγορίες και η υπόθεση εισάγεται στο ακροατήριο σε πρώτο βαθμό, δεδομένου ότι πρακτικά αυτή είναι η πλέον συνήθης περίπτωση που οι δικαστικές αρχές προβαίνουν σε αυτεπάγγελτο διορισμό συνηγόρου[5].

Από το συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και του άρθρου 7 του ν. 3226/2004 καθίσταται εμφανές ότι όταν κάποιος κατηγορείται για κακούργημα, η ελληνική πολιτεία έχει πλέον κρίνει[6] ότι σε τόσο σοβαρές υποθέσεις η παράσταση συνηγόρου είναι υποχρεωτική προς το συμφέρον της ορθής απονομής δικαιοσύνης. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο έχει θεσπιστεί απαρέγκλιτα σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις ο αυτεπάγγελτος διορισμός συνηγόρου, όχι μόνο δηλαδή όταν ο κατηγορούμενος δεν διαθέτει την οικονομική δυνατότητα για την πρόσληψη συνηγόρου[7], αλλά ακόμη και όταν δεν έχει ζητήσει τον διορισμό συνηγόρου ή δεν επιθυμεί καν την υπεράσπισή του με συνήγορο[8]. Στις περιπτώσεις αυτές η παρουσία του συνηγόρου κρίνεται επιβεβλημένη, επειδή θεωρείται ότι η ενεργή συμμετοχή του συνηγόρου στην ακροαματική διαδικασία συμβάλλει ουσιωδώς στην προάσπιση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου καθώς και στην αποφυγή μιας ενδεχόμενης δικαστικής πλάνης που θα προσέβαλε καίρια το κύρος της δικαιοσύνης.

Με βάση τα προαναφερθέντα ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (όταν η διαδικασία δεν είναι αυτόφωρη[9] και ο κατηγορούμενος είναι παρών[10])

ρυθμίζει το ζήτημα του αυτεπάγγελτου διορισμού και ρητά θέτει *σήμερα* (στα άρθρα 340 § 1, 376 και 402 ΚΠΔ) την σωρευτική πλήρωση *δύο μόνο* προϋποθέσεων για τον διορισμό του συνηγόρου: 1) Η κατηγορία να αφορά κακούργημα και 2) ο κατηγορούμενος να μην έχει συνήγορο[11].

Αξίζει στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι στο παρελθόν (πριν δηλαδή την ψήφιση του ν. 3090/2002) είχε διαπιστωθεί ότι, όταν εμφανιζόταν ενώπιον του δικαστηρίου ένας κατηγορούμενος που βαρύνονταν για κακουργηματικές πράξεις, ο πρόεδρος του δικαστηρίου –βάσει της αρχής της δικαστικής βοήθειας προς τον κατηγορούμενο που συνίσταται στην εξήγηση των δικαιωμάτων του– συνήθιζε να τον ρωτά αν έχει συνήγορο. Εφόσον λάμβανε αρνητική απάντηση, διορίζε στον κατηγορούμενο ως συνήγορο έναν δικηγόρο απ' όσους παρίσταντο στην αίθουσα (ανεξάρτητα, δηλαδή, από το εάν ο συγκεκριμένος συνήγορος ήταν εγγεγραμμένος στον ετήσιο κατάλογο του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου ή όχι)[12], μολονότι ευθέως σχετικό αίτημα εκ μέρους του κατηγορουμένου δεν είχε εξαρχής υποβληθεί[13]. Είτε επειδή η πρακτική αυτή έγινε σύντομα αντιληπτή είτε επειδή μεσολάβησε η κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα με το ν. 2462/1997[14] είτε για άλλους λόγους[15], ο Έλληνας νομοθέτης αποφάσισε να προχωρήσει με το άρθρο 7 § 4 του ν. 3090/2002 στην τροποποίηση του άρθρου 340 § 1 ΚΠΔ και να ορίσει ρητά πλέον ότι ο διορισμός συνηγόρου σε κατηγορούμενο που φέρεται ότι διέπραξε κακουργηματικές πράξεις είναι υποχρεωτικός, ανεξαρτήτως δηλαδή από το αν το ζητήσει ο ίδιος ο κατηγορούμενος ή όχι.

Γι' αυτό ακριβώς –και ανεξάρτητα από την αμφισβητούμενη ορθότητα της νομοθετικής επιλογής για την υποχρεωτική παράσταση συνηγόρου ακόμη και παρά τη θέληση του κατηγορουμένου–[16] η διάταξη του άρθρου 340 § 1 εδ. β' ΚΠΔ ρητά αλλά εσφαλμένα πλέον ορίζει ότι «στα κακούργηματα ο πρόεδρος του δικαστηρίου διορίζει, από πίνακα που καταρτίζει κάθε χρόνο τον Ιανουάριο το διοικητικό συμβούλιο του οικείου δικηγορικού συλλόγου, υποχρεωτικά συνήγορο στον κατηγορούμενο που δεν έχει συνήγορο», ενώ «ο κατηγορούμενος δεν μπορεί να αρνηθεί την υπεράσπιση από τον συνήγορο ή τους συνηγόρους που διορίστηκαν από τον πρόεδρο»[17]. Επιπρόσθετα, το άρθρο 376 ΚΠΔ με τον κατατοπιστικό τίτλο «Αυτεπάγγελτος Διορισμός Συνηγόρου» ορίζει παραπλανητικά πλέον ότι «σε περίπτωση που η κατηγορία αφορά κακούργημα, αν ο κατηγορούμενος δεν έχει συνήγορο και υποβάλει σχετικό αίτημα, ο πρόεδρος διορίζει συνήγορό του, σύμφωνα με όσα ορίζονται

στο άρθρο 340 § 1 ΚΠΔ και θέτει στη διάθεσή του τη δικογραφία (άρθρο 325 ΚΠΔ)». Τέλος, στο άρθρο 402 εδ. α' ΚΠΔ διευκρινίζεται ότι «οι διατάξεις των άρθρων 375 και 376 ΚΠΔ εφαρμόζονται και στη διαδικασία του μικτού ορκωτού δικαστηρίου για κακούργημα».

Είναι φυσικά αυτονόητο ότι οι προαναφερθείσες διατάξεις θα πρέπει να εφαρμόζονται με σεβασμό απέναντι στα άλλα θεμελιώδη δικαιώματα του κατηγορουμένου, όπως ενδεικτικά είναι η συνεχής παρουσία του ιδίου και του συνηγόρου του καθ' όλη τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας, η ελευθερία του λόγου και βέβαια η έγκαιρη γνώση της δικογραφίας, προκειμένου να καταστεί εφικτή η προπαρασκευή της υπεράσπισης[18].

3. Ο ρόλος και η διάρκεια του αυτεπαγγέλτως διοριζόμενου συνηγόρου

Η χρονική διάρκεια της ιδιότητας του διοριζόμενου συνηγόρου από τον δικαστή διαρκεί όσο και η ιδιότητα του κατηγορουμένου. Συνεπώς, ο διορισμός ισχύει και προς άσκηση όλων των ενδίκων μέσων μέχρι την έκδοση αμετάκλητης απόφασης, αλλά όχι και για την εξαιρετική περίπτωση της επανάληψης της διαδικασίας (άρθρο 525 επ. ΚΠΔ)[19]. Ο δε υποχρεωτικώς διοριζόμενος συνήγορος δεν έχει τη δυνατότητα της άνευ ετέρου παραίτησης από την υπεράσπιση του κατηγορουμένου (βλ. άρθρο 47 εδ. 4 και 5 του Κώδικα Περί Δικηγόρων 1954).

Επιπρόσθετα, όσον αφορά γενικά τον ρόλο του συνηγόρου υπεράσπισης, ο *Γαρδίκας* σημειώνει με έμφαση στο κλασικό σύγγραμμά του για το ρόλο του συνηγόρου στην ποινική δίκη τα εξής: «Η υπό του συνηγόρου υπεράσπιση του κατηγορουμένου διέπεται υπό του νόμου· εν αντιθέσει με το δικηγόρο της πολιτικής δίκης, ο συνήγορος του κατηγορουμένου είναι εκπρόσωπος του κοινωνικού συμφέροντος μη ενοχλούμενος εν τη ελευθερία των κινήσεων αυτού εκ της θελήσεως του κατηγορουμένου. Ο συνήγορος διεξάγει την υπεράσπιση κατά την ίδιαν αυτού επιστημονική κρίση και περί καθήκοντος συνείδηση, ουχί δε κατά τας επιθυμίας και θελήσεις του κατηγορουμένου, τις οποίες λαμβάνει υπόψιν κατά το δυνατόν εντός του κύκλου της περί του καθήκοντος προσωπικής κρίσης»[20].

Παρομοίως και άλλοι θεωρητικοί υποστηρίζουν ότι ο συνήγορος υπεράσπισης διαφοροποιείται τόσο από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της πολιτικής δίκης όσο και από τον συνήγορο πολιτικής αγωγής, επειδή: 1) ο ρόλος του συνηγόρου υπεράσπισης φέρει όχι μόνο ιδιωτικό αλλά και δημόσιο χαρακτήρα, 2) ο συνήγορος υπεράσπισης δεν αντιπροσωπεύει απλά τον κατηγορούμενο αλλά και συμπαρίσταται μαζί του σύμφωνα με το άρθρο 96 § 1 ΚΠΔ, γεγονός που σημαίνει ότι δεν περιορίζεται από τη βούληση του κατηγορουμένου αλλά δύναται να ενεργήσει και πέρα από αυτή, ακόμη δε και εναντίον της[21].

Συνακόλουθα, ο συνήγορος υπεράσπισης μπορεί να ζητήσει τη διενέργεια ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης, ακόμη κι αν ο πελάτης του ισχυρίζεται ότι έχει σώας τας φρένας. Επίσης, μπορεί να προβάλλει τον ισχυρισμό ότι δράστης του φόνου δεν είναι ο κατηγορούμενος παρά την ομολογία του ιδίου, αλλά ο υιός του ή κάποιο άλλο συγγενικό ή φιλικό του πρόσωπο[22]. Τέλος, αναντίρρητα με βάση τα προλεχθέντα προκύπτει το δικαίωμα του συνηγόρου υπεράσπισης να ζητήσει την αναβολή ή τη διακοπή της δίκης κατ' άρθρ. 349 ΚΠΔ, όταν δεν έχει κατορθώσει να λάβει επαρκώς γνώση της δικογραφίας και έχει τη δικαιολογημένη πεποίθηση ότι τούτο θα βλάψει καίρια τα συμφέροντα του κατηγορουμένου.

4. Η Έκταση του Δικαιώματος Αναβολής ή Διακοπής της Δίκης

Με άλλα λόγια, ακόμη και στην περίπτωση που ο ίδιος ο κατηγορούμενος αντιτίθεται στο αίτημα του συνηγόρου υπεράσπισης για αναβολή ή διακοπή της δίκης κατ' άρθρο 349 ΚΠΔ, ο συνήγορος –προκειμένου να κατορθώσει να εκπληρώσει προσηκόντως τα αυξημένης ευθύνης καθήκοντά του (που σίγουρα αδυνατεί όταν καλείται μέσα σε 20-30 λεπτά να αναγνώσει ογκώδεις δικογραφίες για κακουργήματα και να υπερασπιστεί κατόπιν απροετοίμαστος τον κατηγορούμενο[23])– οφείλει να υποβάλει στο δικαστήριο αίτημα αναβολής ή διακοπής της δίκης.

Συνεπώς το αίτημα για αναβολή ή διακοπή της δίκης θα πρέπει να υποβάλλεται ανεξάρτητα από τη γνώμη του κατηγορουμένου επί του θέματος (ο οποίος στην συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων είναι κρατούμενος και αδημονεί να δικαστεί για να «ξεμπερδέυει»), δεδομένου ότι η γνώμη του όχι

μόνο οδηγεί σε καίρια προσβολή θεμελιωδών του δικαιωμάτων και σε παραβίαση της αρχής της δίκαιης δίκης (άρθρο 6 § 3 περ. β' ΕΣΔΑ[24]), αλλά αντιβαίνει επίσης στην επιστημονική κρίση και περί καθήκοντος συνείδηση του συνηγόρου[25], στα αληθινά συμφέροντα του ίδιου του κατηγορουμένου[26], καθώς και την τελολογική ερμηνεία του άρθρου 340 § 1 ΚΠΔ, το οποίο επιδιώκει ο ρόλος του αυτεπαγγέλτως διορισμένου συνηγόρου να είναι ουσιαστικός και όχι διακοσμητικός.

Επιπρόσθετα, το πλαίσιο αντιδικίας προϋποθέτει πρωτίστως την υποχρέωση να παρασχεθούν στο συνήγορο εγκαίρως όλα τα στοιχεία της δικογραφίας. Επομένως σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να καμφθεί το δικαίωμα του συνηγόρου για έγκαιρη λήψη και ανάγνωση της δικογραφίας πριν από την έναρξη της ακροαματικής διαδικασίας, διότι αυτό συνεπάγεται την κατάργηση της λειτουργίας του συνηγόρου και της αντιδικίας, την πρόκληση επικίνδυνων δικαστικών στρεβλώσεων, την παραβίαση της θεμελιώδους αρχής της δίκαιης δίκης και εν τέλει την ακύρωση του θεσμού της δικαιοσύνης.

Εξάλλου, η τυχόν αντίθετη κρίση στο συγκεκριμένο ζήτημα, η οποία δηλαδή θα πρόβαλε την κατίσχυση της αντίθετης γνώμης του κατηγορουμένου και της συνέχισης της δίκης, ακόμη κι αν θεωρηθεί δογματικά ορθή, οδηγεί ουσιαστικά στην αυτοκατάργηση του θεσμού του αυτεπαγγέλτως διοριζόμενου συνηγόρου και σε μία *contra legem* ερμηνεία των προαναφερθεισών διατάξεων που τον επιβάλλουν, η οποία βέβαια θα ήταν επιτρεπτή μόνο αν κανείς προέβαινε στον θεμελιωμένο χαρακτηρισμό των εν λόγω διατάξεων ως αντισυνταγματικών.

Συνακόλουθα, με βάση τα προεκτεθέντα, το αρμόδιο δικαστήριο θα πρέπει πάντοτε να συναινεί στο δικαίωμα του συνηγόρου για τη χορήγηση αναβολής ή έστω διακοπής της δίκης (ακόμη δηλαδή και στην ακραία περίπτωση που αντιτίθεται ο ίδιος ο κατηγορούμενος). Σε διαφορετική περίπτωση, στην περίπτωση δηλαδή άρνησης του δικαστηρίου, έχουμε σχετική ακυρότητα κατ' άρθρο 170 § 2 ΚΠΔ που γεννά τον αναιρετικό λόγο του άρθρου 510 § 1 περ. β' ΚΠΔ και μπορεί να προταθεί «ωσότου εκδοθεί για την κατηγορία οριστική απόφαση σε τελευταίο βαθμό» σύμφωνα με το άρθρο 173 § 1 ΚΠΔ.

Αναφορικά τώρα με τον χρόνο που θα πρέπει να παρέχεται στον αυτεπαγγέλτως διοριζόμενο συνήγορο, ο οποίος υποβάλλει στο δικαστήριο σχετικό αίτημα για την ικανή προετοιμασία της υπεράσπισης του

κατηγορουμένου, θα πρέπει ερμηνευτικά να γίνει δεκτό ότι αυτός δεν μπορεί να είναι σε καμιά περίπτωση λιγότερος από τρεις ημέρες. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει από την γραμματική αλλά και τελολογική ανάλυση των διατάξεων του άρθρου 340 § 1 εδ. γ' και δ' ΚΠΔ, οι οποίες αναφέρουν ότι ο χρόνος διορισμού του συνηγόρου που διορίζεται αυτεπαγγέλτως κατόπιν αίτησης του ίδιου του κατηγορουμένου πρέπει να λαμβάνει χώρα «τρεις ημέρες τουλάχιστον πριν από τη συνεδρίαση».

Επιπλέον, ως προς τη δυνατότητα του δικαστηρίου να μη χορηγήσει αναβολή της δίκης αλλά κάποιο ηπιότερο μέτρο, αξίζει να σημειωθεί ότι το άρθρο 349 του ΚΠΔ προβλέπει ως υποκατάστατα της αναβολής της δίκης είτε την διακοπή της δίκης είτε τη διακοπή της συνεδρίασης. Συγκεκριμένα, όταν το δικαστήριο αποφασίζει την αναβολή της δίκης, η υπόθεση προσδιορίζεται σε άλλη δικάσιμο και δικάζεται εξ αρχής από άλλους δικαστές. Αντίθετα, στην περίπτωση της διακοπής της δίκης με την κλασική της έννοια, αυτή θεωρείται ότι λαμβάνει χώρα όταν, μολονότι έχει αρχίσει η δίκη με την έναρξη της συζήτησης (και όχι με την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας που κατ' ορθή ερμηνεία εκκινεί από το σημείο εξέτασης του πρώτου μάρτυρα), το δικαστήριο αποφασίζει την προσωρινή διακοπή της και ορίζει τη συνέχειά της μια επόμενη μέρα από το σημείο που διακόπηκε. Από την άλλη, όταν το δικαστήριο αποφασίζει τη διακοπή της συνεδρίασης, αυτό σημαίνει ότι κάποιες από τις προσδιορισμένες στο πινάκιο για εκδίκαση υποθέσεις, στις οποίες δεν έχει γίνει ωστόσο έναρξη της συζήτησής τους, μετατίθενται για την επόμενη ή κάποια άλλη μέρα^[27].

Τα παραπάνω έχουν μεγάλη σημασία αν λάβει κανείς υπ' όψιν του την από 15-04-2006 απόφαση της Ολομελείας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδος^[28], που δεν επιτρέπει την παράσταση συνηγόρου σε περίπτωση διακοπής της συνεδρίασης του δικαστηρίου όταν η διακοπή αφορά υποθέσεις αρμοδιότητας μονομελούς και τριμελούς πλημμελειοδικείου, χάριν της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και της προάσπισης του κύρους του λειτουργήματός· παρέκκλιση του παραπάνω κανόνα γίνεται δεκτή μόνο σε υποθέσεις αρμοδιότητας εφετείου^[29] και για μία μόνο επόμενη συνεδρίαση σε μεταγενέστερη ημέρα μετά τη διακοπή. Συνακόλουθα, με βάση τα παραπάνω δεν επιτρέπεται καταρχάς η άσκηση των υπερασπιστικών καθηκόντων του συνηγόρου στην περίπτωση που η συνεδρίαση διακόπτεται για δεύτερη φορά

και ορίζεται ως συνέχεια της μία τρίτη ημέρα, γεγονός που συμβαίνει συχνά στην πράξη, ιδιαίτερα στα Εφετεία.

Ωστόσο, λογικά προκύπτει ότι το προαναφερθέν κώλυμα δεν θα πρέπει να υφίσταται όταν: 1) ο συνήγορος που διορίζεται αυτεπαγγέλτως για την υπεράσπιση κακουργηματικής πράξης, αναλαμβάνει καθήκοντα για πρώτη φορά τη δεύτερη μέρα της συνεδρίασης (αφού μόλις τη δεύτερη μέρα ενημερώθηκε αρμοδίως για την υποχρέωση παρουσίας του στο ακροατήριο) και, άρα, η τρίτη ημέρα της συνεδρίασης του δικαστηρίου είναι γι' αυτόν δεύτερη μέρα, 2) ο συνήγορος που διορίζεται αυτεπαγγέλτως αναλαμβάνει σχεδόν πάντοτε υπόθεση η οποία έχει ήδη ξεκινήσει (με την εκφώνηση του ονόματος του κατηγορουμένου –που κατ' ορθή ερμηνεία συνιστά και το σημείο έναρξης της συζήτησης– και την παράδοση του φακέλου της δικογραφίας στον συνήγορο προκειμένου εκείνος να λάβει ταχέως «γνώση» του περιεχομένου του) και, άρα, δεν υφίσταται θέμα διακοπής της συνεδρίασης αλλά διακοπής της δίκης[30].

Κατά συνέπεια, εφόσον είναι νομικά ορθό να δεχθούμε ότι ο αυτεπαγγέλτως διοριζόμενος συνήγορος μπορεί να παρίσταται και την τρίτη τουλάχιστον ημέρα στην πρώτη περίπτωση ή ακόμη και την τέταρτη, πέμπτη, έκτη κ.ο.κ. μέρα στη δεύτερη σχεδόν καθολική περίπτωση, τότε μόλις λάβει χώρα η έναρξη της συζήτησης ο συνήγορος υπεράσπισης θα πρέπει ευθύς πάντοτε να υποβάλλει αίτημα για τη διακοπή της συγκεκριμένης δίκης έως την επόμενη ημέρα ή ωστόσο εκδικαστούν όλες οι υποθέσεις του πινακίου. Αναμφίβολα, η ενέργεια αυτή θα μπορούσε να αποτελέσει μια κάποια λύση, έστω κι αν αυτό σημαίνει ουσιαστικά ότι ο χρόνος προετοιμασίας του συνηγόρου θα είναι συνήθως μία ή δύο μέρες και όχι τουλάχιστον τρεις όπως επιβάλλεται.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι τυχόν απόρριψη του αιτήματος διακοπής της δίκης συνιστά, σύμφωνα με νομολογία του Άρειου Πάγου[31], σχετική και όχι απόλυτη ακυρότητα, η οποία εδράζεται στο άρθρο 170 § 2 ΚΠΔ[32] και επιφέρει την αναίρεση της απόφασης δυνάμει του άρθρου 510 § 1 στοιχ. β' ΚΠΔ. Το δε αίτημα διακοπής της δίκης είναι αυθύπαρκτο και διακριτό από εκείνο της αναβολής και, συνεπώς, θα πρέπει να υποβάλλεται ξεχωριστά[33].

5. Επίλογος

Ο θεσμός του αυτεπαγγέλτως διοριζομένου συνηγόρου, παρά τον ομολογουμένως προβληματικό τρόπο που λειτουργεί στις μέρες μας, δύναται να προσφέρει ουσιαστική βοήθεια για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου και την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Βέβαια, τα πρακτικά προβλήματα εφαρμογής του θεσμού είναι σημαντικά[34]: απαιτείται ριζική αναδιάρθρωση του συστήματος διορισμού αλλά και θέσπιση δικλείδων ασφαλείας, όπως με τον καθορισμό ανώτατου ορίου παραστάσεων κατ' έτος, ώστε να μην καταστρατηγείται ο εν λόγω θεσμός εξαιτίας φαινόμενων όπως αυτό των «μονίμως διορισθέντων αυτεπαγγέλτως συνηγόρων». Εντούτοις, ακόμη και κάτω από αυτές τις συνθήκες, η προσήλωση του συνηγόρου υπεράσπισης στην αρμόζουσα άσκηση των καθηκόντων του όταν διορίζεται αυτεπαγγέλτως μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά στην άμβλυση των τωρινών δυσλειτουργιών.

Συνεπώς, ο συνήγορος υπεράσπισης οφείλει πάντοτε να ζητεί την αναβολή της δίκης προκειμένου να λάβει ενδελεχή γνώση της δικογραφίας. Μολονότι είναι βέβαιο ότι η κίνηση αυτή δεν θα λειτουργήσει ως πανάκεια για τα ποικίλα προβλήματα του θεσμού, θα συντελέσει ωστόσο καίρια στην ανόρθωση του τρωθέντος κύρους του δικηγορικού λειτουργήματος, στην προάσπιση των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου και στην ορθή απονομή δικαιοσύνης, ωστόσο άλλοι θεσμικοί παράγοντες (η πολιτεία, οι δικηγορικοί σύλλογοι) αποφασίσουν να επιληφθούν με σοβαρότητα των προβλημάτων που ανακύπτουν από την υπάρχουσα λειτουργία του θεσμού[35].

* Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές μου στη Νομική Σχολή του ΑΠΘ κ.κ. *Αδάμ Παπαδαμάκη* και *Νικόλαο Μπιτζιλέκη*, καθώς και την Δρ. Νομικής *Σοφία Γιοβάνογλου* για τις χρήσιμες επισημάνσεις τους επί προγενέστερων εκδόσεων του κειμένου. Φυσικά, για όσα λάθη ή αβλεψίες έχουν τυχόν εμφιλοχωρήσει στο τελικό κείμενο ευθύνομαι αποκλειστικά ο ίδιος.

[1] Στην περίπτωση αυτή το δικαστήριο υποχρεούται πλέον, μετά δηλαδή από την τροποποίηση που επήλθε στις οικείες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας με το ν. 3160/2003 να διορίσει συνήγορο στον κατηγορούμενο που αποχώρησε ακόμη και αν ο κατηγορούμενος είχε διορίσει προηγουμένως άλλο συνήγορο, ο οποίος όμως επίσης αποχώρησε από την ακροαματική διαδικασία.

[2] *Κ. Μοίρα*, Ο αυτεπάγγελτος διορισμός συνηγόρου παρά τη θέληση του κατηγορουμένου κάτω από το πρίσμα της εφαρμοσμένης Ποινικής Δικονομίας (Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα), (1993), σ. 24-25.

[3] Επίσης η ΟΛΑΠ 13/1991 αναφέρει: «Αν ο κατηγορούμενος δηλώνει ότι έχει δικηγόρο, ο οποίος κωλύεται προσκαίρως να εκτελέσει τα καθήκοντά του, υπακούοντας σε απόφαση του Δικηγορικού Συλλόγου στον οποίο ανήκει, υπάρχει σημαντικό αίτιο αναβολής της δίκης... [Δ]ιορισμός συνηγόρου από κατάλογο για την εκδίκαση της υποθέσεως μπορεί να γίνει μόνο στις περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει κίνδυνος να παραγραφεί το αδίκημα ή να απολυθεί προσωρινά ο κρατούμενος λόγω συμπλήρωσεως του ανώτατου ορίου προσωρινής κρατήσεως».

[4] Τα πλημμελήματα αυτά συνιστούν τελικά μία πολυάριθμη κατηγορία εγκλημάτων. Ορισμένα από τα εγκλήματα του Ποινικού Κώδικα που την απαρτίζουν είναι η αρπαγή ανηλίκου (άρθρου 324 § 1 εδ. β' ΠΚ), η διακεκριμένη φθορά στην οποία συμμετείχαν περισσότερα του ενός πρόσωπα (άρθρο 382 § 3 ΠΚ), το έγκλημα της απάτης όταν η ζημία που προξενήθηκε είναι ιδιαίτερα μεγάλη (άρθρο 386 § 1 ΠΚ), η χρεοκοπία (άρθρο 398 ΠΚ) και η τοκογλυφία (άρθρο 404 ΠΚ). Ωστόσο, μια σύντομη εξέταση των ειδικών ποινικών νόμων αρκεί για την ανακάλυψη πολλών ακόμη πλημμελημάτων που εντάσσονται στην παραπάνω κατηγορία, όπως: η σύληση νεκρού ή η αφαίρεση αγαθών σε τόπο αεροπορικού δυστυχήματος (άρθρο 177 ν. 1815/1988), η παραβίαση συγκεκριμένων υποχρεώσεων αθλητικών φορέων (άρθρο 41Δ περ. γ' ν. 2725/1999), η λαθραία αναχώρηση από την χώρα συγκεκριμένων αλλοδαπών, η υποτροπή για το αδίκημα της απασχόλησης σε εργασία αλλοδαπού που στερείται άδειας διαμονής, η παράνομη διευκόλυνση της εισόδου ή εξόδου από το ελληνικό έδαφος υπηκόου τρίτης χώρας, η παράνομη κατοχή ή χρησιμοποίηση γνήσιου διαβατηρίου άλλου προσώπου (άρθρα 83 § 1, 86 § 4, 87 § 5 και 87 § 7 ν. 3386/2005), η παράνομη παροχή οποιασδήποτε πληροφορίας σχετικά με καταχωρίσεις στα αρχεία της ΑΕΑΠΟΘ για άυλες μετοχές από Διευθύνοντες Σύμβουλοι, μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου ή άλλων συλλογικών οργάνων ή υπαλλήλων της ΑΕΑΠΟΘ (άρθρο 55 § 2 ν. 2396/1996), η παραβίαση με οποιονδήποτε τρόπο του απορρήτου των επικοινωνιών ή των όρων και της διαδικασίας άρσης αυτού (άρθρο 10 § 1 ν. 3115/2003), η κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια παράνομη χρήση ανιχνευτή μετάλλου σε αρχαιολογικούς χώρους (άρθρο 62 ν. 3028/2002), η παράνομη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα συνδρομητών ή χρηστών (άρθρο 15 ν. 2274/1999), η παράνομη άρνηση παροχής στοιχείων ή υποβολής ψευδών στοιχείων ενώπιον του ΕΣΡ ή της Επιτροπής Ανταγωνισμού (άρθρο 7B § 2 ν. 3310/2005), η διενέργεια δημοσκοπήσεων το τελευταίο δεκαπενθήμερο πριν τις εκλογές (άρθρο 49 π.δ. 351/2003), η ψευδής παράσταση ως άλλος πολίτης στις εκλογές ή η χρήση πλαστών ή νοθευμένων εγγράφων σ' αυτές (άρθρο 117 § 3 π.δ. 351/2003), η παραβίαση της μυστικότητας της ψηφοφορίας ή η νόθευση των εκλογών από πρόσωπο που εκτελούσε υπηρεσία σ' αυτές ή είναι δημόσιο όργανο (άρθρο 113 § 2 και 118 π.δ. 351/2003), η παρεμπόδιση ή η άρνηση παροχής στοιχείων στην Επιτροπή Ελέγχου Δαπανών των εκλογικών συνδυασμών και υποψηφίων (άρθρο 14 ν.), η ενδοοικογενειακή πρόκληση σωματικής βλάβης ή η ενδοοικογενειακή προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας ανηλίκου (άρθρα 6 και 9 § 2 ν. 3500/2006), η έκδοση ακάλυπτης επιταγής κατ' επάγγελμα ή κατά συνήθεια ή αν ο δράστης κρίνεται ιδιαίτερα επικίνδυνος (άρθρο 79 § 2 ν. 5960/1933), ο παράνομος ακρωτηριασμός ή βλάβη ξένων ζώων (άρθρο 7 § 1 ν. 1300/1982), η κλοπή κυνηγετικού σκύλου (άρθρο 8 § 6 ν. 1187/1981), η παράνομη παραγωγή, διανομή, μεταφορά ή προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας (άρθρο 32 § 1 ν. 2773/1999), η παράνομη τήρηση αρχείου προσωπικών δεδομένων (άρθρο 22 ν. 2472/1997), η παράνομη γνωστοποίηση με οποιονδήποτε τρόπο απόρρητων ή προσωπικού χαρακτήρα δεδομένων από μέλος της Αρχής ή υπάλληλο της γραμματείας της, η παράνομη χρήση γενετικού υλικού ή γονιμοποιημένων ωαρίων ή προϊόντων που προέρχονται από γονιμοποιημένα ωάρια, η παράνομη συμμετοχή σε διαδικασία απόκτησης τέκνου μέσω παρένθετης μητρότητας, καθώς και η παράνομη εισαγωγή γαμετών και γονιμοποιημένων ωαρίων από άλλες χώρες (άρθρα 24 § 4, 26 § 3, 26 § 8 και 26 § 14 ν. 3305/2005), η λαθρεμπορία (άρθρα 155 και 157 § 1 περ. α' ν. 2960/2001), η εμπορία ή διάθεση όπλων, η οπλοκατοχή, η παράνομη ύπαρξη όπλων σε πλοία και αεροσκάφη, η οπλοφορία, οι άσκοποι πυροβολισμοί, η

οπλοχρησία (άρθρα 6, 7, 9, 10, 12 και 14 ν. 2168/1993), η παράνομη χρήση όπλου από αστυνομικό (άρθρο 6 § 2 και 5 ν. 3169/2003), η παράνομη υπογραφή δημοσίων συμβάσεων από αρμόδιους φορείς παρά την ύπαρξη απορριπτικής απόφασης από το ΕΣΡ ή η υπαίτια καθυστέρηση έκδοσης πιστοποιητικού ή απορριπτικής απόφασης από το ΕΣΡ (άρθρο 5 § 9 ν. 3021/2002), η παραβίαση του ακαδημαϊκού ασύλου (άρθρο 3 § 7 ν. 3549/2007), η καθυστέρηση καταβολής των βεβαιωμένων στις δημόσιες οικονομικές υπηρεσίες (ΔΟΥ) χρεών προς το Δημόσιο *lato sensu* εφόσον το συνολικό χρέος υπερβαίνει το ποσό των πενήντα χιλιάδων (50.000) ευρώ (άρθρο 25 § 1 περ. β' και γ' ν. 1882/1990), η αποφυγή πληρωμής φόρου εισοδήματος που υπερβαίνει τις 15.000 ευρώ (άρθρο 17 § 2 περ. α' ν. 2523/1997) κ.ά.

[5] Η τυχόν παράλειψη αυτεπάγγελτου διορισμού συνηγόρου από το δικαστήριο (παρά δηλαδή την επιταγή του άρθρου 340 § 1 ΚΠΔ) αποτελεί περίπτωση απόλυτης ακυρότητας της διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 171 § 1 περ. δ' ΚΠΔ που εφόσον προβληθεί θα οδηγήσει στην αναίρεση της απόφασης δυνάμει του άρθρου 510 § 1 περ. α' ΚΠΔ. Ωστόσο ο αυτεπάγγελτος διορισμός στα πλημμελήματα συνεχίζει να είναι μια *terra incognita* για τον Έλληνα δικαστή.

[6] Έπειτα και από την τροποποίηση που επέφερε στο άρθρο 340 § 1 ΚΠΔ το άρθρο 7 § 4 του ν. 3090/2002.

[7] Λ. Μαργαρίτης, «Άρθρο 432 § 2 ΚΠΔ: Αυτεπάγγελτος διορισμός συνηγόρου – εκπροσώπηση κατηγορουμένου από συνήγορο», (2006) 11 *Ποινική Δικαιοσύνη*, σ. 1291.

[8] Πρόκειται δίχως άλλο για μία πατερναλιστική διάταξη του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Για την έννοια του πατερναλισμού στο Ποινικό Δίκαιο βλ. γενικά Α. von Hirsch (μτφ. Β. Τσιλώνης), «Άμεσος Πατερναλισμός: Τιμωρώντας τους Δράστες της Αυτοπροσβολής» (2008) 5 *Intellectum*, σ. 5-25, ηλεκτρονικά διαθέσιμο στη σελίδα <http://www.intellectum.org/teyxx.htm>. Ο Μοίρας σημειώνει πάντως ότι το δικαιολογημένο ενδιαφέρον της πολιτείας για «δίκαιη διεξαγωγή της δίκης» δεν μπορεί να μετατραπεί πατερναλιστικά σε ευθείες πράξης επιβολής κατά του κατηγορουμένου που επιθυμεί να υπερασπίσει ο ίδιος τον εαυτό του. Βλ. Κ. Μοίρα, ό.π., σ. 38. Από την άλλη πλευρά, ο Μαγκάκης υποστηρίζει τη δυνατότητα μη παράστασης συνηγόρου για λόγους ανωτέρας βίας όταν ο κατηγορούμενος κακόβουλα αρνείται τον αυτεπάγγελο υποχρεωτικό διορισμό προκειμένου να παρακωλύσει την απονομή δικαιοσύνης. Βλ. Α. Μαγκάκης, *Ο Συνήγορος: Μια παράδοση κατάκτηση του νομικού πολιτισμού* (Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα) (3η έκδ., 2004), σ. 22-23.

[9] Σύμφωνα με το άρθρο 423 ΚΠΔ κατά την αυτόφωρη διαδικασία ο κατηγορούμενος μπορεί να ζητήσει τον διορισμό συνηγόρου εφόσον η κατηγορία αφορά ένα ή περισσότερα πλημμελήματα. Στην περίπτωση αυτή το δικαστήριο υποχρεούται να διορίσει στον κατηγορούμενο συνήγορο. Βλ. όμως και τον περιορισμό που φαίνεται πλέον να θέτει ως προς αυτό το άρθρο 7 § 2 ν. 3226/2004, το οποίο αναφέρεται σε πλημμελήματα που τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης τουλάχιστον έξι μηνών.

[10] Η συζήτηση για το αν θα πρέπει να διορίζεται αυτεπάγγελα συνήγορος στον απόντα κατηγορούμενο διεξάγεται εδώ και αρκετό καιρό. Ενδεικτικά βλ. Β. Δημακόπουλο, *Παρέμβαση στο: Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων, Ο θεσμικός ρόλος του συνηγόρου στην ποινική δίκη* (Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα), (1998), σ. 120-121.

[11] Από τον συνδυασμό των οικείων άρθρων προκύπτει προδήλως ότι η τρίτη προϋπόθεση που συνίστατο στην υποβολή αιτήματος από πλευράς του κατηγορουμένου για τον διορισμό συνηγόρου έχει πλέον καταργηθεί, μολονότι υπάρχει ακόμη στη διατύπωση του άρθρου 376 ΚΠΔ.

[12] Το άρθρο 96Α ΚΠΔ που λεπτομερώς καθόριζε την διαδικασία κατάρτισης πίνακα διοριστέων συνηγόρων καταργήθηκε με το άρθρο 16 § 2 ν. 3226/2004 που λιτά ορίζει ότι «το άρθρο 96Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καταργείται» χωρίς ωστόσο ν' αναφέρει την αντικατάστασή του από άλλη διάταξη. Παρ' όλα αυτά οι Δικηγορικοί Σύλλογοι συνεχίζουν κατά τα φαινόμενα την σύνταξη σχετικού καταλόγου και ζητούν από τους δικηγόρους-μέλη τους να υποβάλουν αίτηση εφόσον επιθυμούν να διορίζονται ως αυτεπαγγέλτως διοριζόμενοι συνήγοροι. Ωστόσο, η κατάργηση του άρθρου 96Α ΚΠΔ δίχως την αντικατάστασή του από κάποια άλλη νέα διάταξη, συνηγορεί υπέρ της άποψης ότι οι πρόεδροι των δικαστηρίων δεν υποχρεούνται πλέον να διορίζουν από τον κατάλογο συνηγόρων που καταρτίζουν κάθε χρόνο οι τοπικοί δικηγορικοί σύλλογοι.

[13] Η εφαρμογή της αρχής της δικαστικής βοήθειας συνέβαινε πάντως επιλεκτικά μόνο σε υποθέσεις κακουργημάτων και ποτέ στις περιπτώσεις των αυτόφωρων πλημμελημάτων.

[14] Το άρθρο 14 § 3 περ. δ' του Συμφώνου που κυρώθηκε με τον ν. 2462/1997 ορίζει ότι ο κατηγορούμενος απολαύει την εγγύηση «να παρίσταται στη δίκη και να υπερασπισθεί τον εαυτό του αυτοπροσώπως ή με τη βοήθεια του συνηγόρου της επιλογής του. Εάν δεν έχει συνήγορο, να ενημερωθεί για το δικαίωμά του αυτό και να διορισθεί συνήγορος αυτεπαγγέλτως σε κάθε περίπτωση που αυτό απαιτείται για το συμφέρον της δικαιοσύνης, χωρίς ο κατηγορούμενος να βαρύνεται με την αμοιβή του, εάν δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να τον πληρώσει.»

[15] Ο ν. 3090/2002 τέθηκε σε ισχύ στις 24 Δεκεμβρίου 2002, ενώ η δίκη για τα συλληφθέντα μέλη της 17 Νοέμβρη ξεκίνησε λίγους μόνο μήνες αργότερα, στις 3 Μαρτίου 2003.

[16] Πέρα από την κοινώς γνωστή λατινική ρήση “*dura lex sed lex*”, αξίζει να παραβάλει κανείς το άρθρο 11 της Παγκόσμιας Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών που κατοχυρώνουν το δικαίωμα του κατηγορουμένου να υπερασπίσει ο ίδιος τον εαυτό ή να έχει συνήγορο δικής του επιλογής. Κατά συνέπεια θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο κατηγορούμενος μπορεί να αρνηθεί τον διορισμό συνηγόρου από το δικαστήριο και να υπερασπίσει μόνος του τον εαυτό του αν ο ίδιος το επιλέξει.

[17] Ωστόσο, πρόβλημα στην πράξη ανακύπτει λόγω του ότι συχνά δεν αναρτάται σχετική ανακοίνωση για τον υπό κατάρτιση κατάλογο που στην πράξη καταρτίζουν ακόμη και σήμερα οι Δικηγορικοί Σύλλογοι ώστε όλοι οι δυνητικά ενδιαφερόμενοι συνήγοροι να πληροφορούνται εγκαίρως για τη δυνατότητα συμπερίληψης του ονόματός τους στον οικείο κατάλογο.

[18] Βλ. *Κ. Γαρδίκια*, Ο Συνήγορος εν τη Ποινική Δίκη (Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Αφων Τζάκα), (1973), σ. 19.

[19] Βλ. επίσης άρθρο 7 § 6 του ν. 3226/2004 όπου ρητά ορίζεται ότι: «[ο] διορισμός ισχύει μέχρι την οριστική περάτωση της δίκης ή της διαδικαστικής ενέργειας στον ίδιο βαθμό δικαιοδοσίας, καθώς και για την άσκηση ένδικου μέσου». Ωστόσο, η εν λόγω διάταξη παραγνωρίζει εντελώς το γεγονός ότι ο συνήγορος υπεράσπισης που έχει παραστεί στο πρώτο ή/και στο δεύτερο βαθμό είναι εκείνος που

γνωρίζει καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο την υπόθεση και άρα θα έπρεπε *de lege ferenda* και στην περίπτωση που γίνει δεκτή η επανάληψη της διαδικασίας να υπερασπίσει ο ίδιος τον κατηγορούμενο.

[20] Κ. Γαρδίκας, ό.π., σελ. 16. Ο Μαγκάκης καταλήγει στο ίδιο συμπέρασμα υποστηρίζοντας όμως ότι ο συνήγορος λειτουργεί ως παραστάτης του κατηγορουμένου και όχι ως *strictu sensu* αντιπρόσωπός του. Γι' αυτό το λόγο, εξάλλου, ο κατηγορούμενος δύναται παρουσία του συνηγόρου του να αυτενεργεί, να θέτει δηλαδή ο ίδιος ανεξάρτητα ερωτήματα σε μάρτυρες, να λαμβάνει το λόγο μετά την αγόρευση του συνηγόρου του κ.α. Α. Μαγκάκης, ό.π., σ. 9-10.

[21] Ν. Ανδρουλάκης, Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης (Αθήνα: Εκδόσεις Π.Ν. Σάκουλας), (3η έκδ., 2007), σ. 76-77. Επίσης Α. Παπαδαμάκης, Ποινική Δικονομία (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκουλα), (γ' έκδοση, 2006), σ. 192, ο οποίος συμεριζεται τη δράση του συνηγόρου πέρα από τη βούληση του κατηγορουμένου αλλά όχι αντίθετα από αυτή.

[22] Κ. Γαρδίκας, ό.π., σελ. 17.

[23] Και άρα αδυνατεί να πράξει αυτό που ο Günter Bemmman προβάλλει ως την πρωταρχική υποχρέωση του συνηγόρου και το οποίο συνοψίζεται στο «να κάνει τα πάντα μέσα στα πλαίσια του νομικά δυνατού για να αποδυναμωθεί η μομφή της ενοχής. Και αντίθετα... να παραλείπει τελείως όλα όσα επιβεβαιώνουν αυτή τη μομφή. G. Bemmman, «Καθήκοντα και Νομική Θέση της Ποινικής Υπεράσπισης», (1983) 7 Δίκαιο και Πολιτική, σ. 8. Αναφορικά τώρα με τον τρόπο που συχνά γίνεται η υπεράσπιση αλλά και το δέον γενέσθαι βλ. Ν. Παρασκευόπουλος, «Τα Τεχνάσματα του Συνηγόρου», (1984) 7 Δίκαιο και Πολιτική, σ. 87-94.

[24] Το άρθρο 6 § 3 εδ. β' ΕΣΔΑ ορίζει ότι κάθε κατηγορούμενος έχει δικαίωμα «όπως διαθέτει τον χρόνο και τας αναγκαίας ευκολίας προς προετοιμασίαν της υπερασπίσεώς του». Το δε δικαίωμα αυτό κρίνεται ότι εντάσσεται στον πυρήνα της έννοιας της δίκαιης δίκης, σε σημείο ώστε να μην νοείται ότι μπορεί να γίνει δεκτή οποιαδήποτε παραίτηση από αυτό. Βλ. Ν. Ανδρουλάκης, ό.π., σ. 33-37.

[25] Την ιδιαίτερη βαρύτητα αυτού του γεγονότος που το καθιστά υπέρτερο ακόμη και έναντι των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου (όπως βέβαια τα αντιλαμβάνεται σε μια δεδομένη στιγμή ο ίδιος ο κατηγορούμενος που δεν τυγχάνει συνήθως νομομαθής) αποδέχεται και η πλειονότητα των θεωρητικών. Βλ. Ν. Ανδρουλάκης, ό.π., σ. 76 επ. Επίσης Α. Μαγκάκης, ό.π., σ. 26-28, ο οποίος τονίζει ότι ο συνήγορος δεν μπορεί να μετατραπεί «σε ενεργούμενο του πελάτη του... όπως ακόμη τον διαμορφώνουν κάποιοι αποκλειστικοί δικηγόροι γκαγκστερικών συμμοριών».

[26] Ως ακρογωνιαίο συμφέρον του κατηγορουμένου νοείται η απαλλαγή του από τις κατηγορίες που τον βαρύνουν ή έστω η ελάφρυνσή τους. Κατά τη γνώμη μου τα συμφέροντα του κατηγορουμένου αποτελούν τον ακριβέστερο γνώμονα για την άσκηση των καθηκόντων του συνηγόρου, εφόσον όμως διηθούνται τόσο μέσα από την γνώμη και τα συναισθήματα του κατηγορουμένου για την υπόθεση όσο και την δικαστηριακή εμπειρία και επιστημονική κρίση του συνηγόρου υπεράσπισης. Βλ. εκτενώς Α. Κωνσταντινίδη, Η θέση του συνηγόρου υπερασπίσεως στην ποινική δίκη (Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα), (1992), σ. 37-68.

[27] Α. Παπαδαμάκης, ό.π., σ. 414 επ.

[28] Βλ. επίσης κατόπιν και σχετικές αποφάσεις των οικείων δικηγορικών συλλόγων, όπως την υπ' αρ. 55/19-04-2006 απόφαση του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης.

[29] Ανεξαρτήτως από το εάν το φερόμενο αδίκημα είναι πλημμέλημα ή κακούργημα.

[30] Βλ. ανακοίνωση του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης προς τα μέλη του στις 21 Δεκεμβρίου 2006, η οποία μνημονεύει την απόφαση της Ολομελείας των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδος και διευκρινίζει ότι είναι επιτρεπτή η παράσταση του συνηγόρου και δεν επαπειλούνται πειθαρχικές κυρώσεις όταν η δίκη έχει διακοπεί ή τίθεται ζήτημα παραγραφής.

[31] ΑΠ 1315/2003, Ποινικός Λόγος Γ', σ. 1499.

[32] «Η ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο επέρχεται επίσης και στην περίπτωση που ο κατηγορούμενος, ο συνήγορός του ή ο εισαγγελέας ζήτησαν να ασκήσουν δικαίωμα που ρητά τους παρέχεται από τον νόμο και το δικαστήριο τους το αρνήθηκε ή παρέλειψε να αποφανθεί για τη σχετική αίτηση».

[33] Α.Π. 1315/2003, ό.π.

[34] Τα προβλήματα αυτά τίγονται επιδερμικά στο παρόν άρθρο. Ενδεικτικά αξίζει μόνο ν' αναφερθεί ότι είναι σύνηθες το φαινόμενο ο συνήγορος, ο οποίος έχει δηλώσει το όνομά του στον καταργημένο πλέον κατάλογο για τους αυτεπαγγέλτως διοριζόμενους συνηγόρους, να μην πληροφορείται για την «υπηρεσία του στο Α' Τριμελές Εφετείο Θεσσαλονίκης», παρά μόνο την ίδια μέρα και μάλιστα αρκετή ώρα μετά την έναρξη της ακροαματικής διαδικασίας. Αυτό έχει φυσικά ως συνέπεια ακόμη και η παρουσία του στο ακροατήριο να καθίσταται άκρως επισφαλής.

[35] Γι' αυτό το λόγο είναι σημαντικό η Ολομέλεια των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδος αλλά και οι κατά τόπον αρμόδιοι δικηγορικοί σύλλογοι να εκδώσουν σχετικές αποφάσεις που θα επιβάλουν στον αυτεπαγγέλτως διορισμένο συνήγορο να ζητεί υποχρεωτικά αναβολή της δίκης αν δεν έχει λάβει τρεις τουλάχιστον μέρες πριν την έναρξη της ακροαματικής διαδικασίας γνώση της δικογραφίας.